

Development and Psychometric Evaluation of the Marital Conflicts Questionnaire

Narges ArabMoghaddam^{1✉}, Benam Jamshidi Soloklo²

1. Corresponding author, Department of Behavioral Sciences Research Group, Academic Center for Education, Culture and Research (ACECR) Shiraz, Iran. Email: narabmoghaddam@yahoo.com
2. Department of Behavioral Sciences Research Group, Academic Center for Education, Culture and Research (ACECR) Shiraz, Iran. Email: soloklo@gmail.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:

Received 02 February 2025
Received in revised form 29
May 2025
Accepted 21 July 2025
Available online 23 September
2025

Keywords:

Marital conflict,
Measurement scale,
Conflict subjects,
Positive conflict resolution
strategie,
Negative conflict resolution
strategies

ABSTRACT

Objective: This study aimed to develop and validate a scale for measuring marital conflicts using a mixed-method approach.

Method:

First, theoretical foundations of family studies and existing conflict measurement scales were reviewed. Then, 20 couples seeking divorce and those referred to counseling centers participated in three focus groups, and in-depth interviews were conducted with six family counselors. Based on the collected information, a questionnaire was developed with three main dimensions: conflict subjects, positive conflict resolution strategies, and negative conflict resolution strategies. The questionnaire was administered to 421 married men and women in Shiraz, selected through cluster random sampling.

Results: Factor analysis confirmed the construct validity of the questionnaire, identifying six categories of conflict subjects (1. differences, family roles, and spousal relationships; 2. financial incapability; 3. connection to the family of origin; 4. behavioral and personality problems; 5. unrealistic expectations of marriage; and 6. children-related issues), explaining 41.5% of the variance. Positive conflict resolution strategies (1. individual and within-family resources; 2. seeking external resources) accounted for 49.27% of the variance, while negative strategies (1. direct aggression; 2. indirect aggression; 3. disruptive behaviors) explained 44.59%. The correlations between the questionnaire dimensions and measures of marital satisfaction and marital instability supported its discriminant validity. Reliability coefficients were also within an acceptable range (with coefficients ranging from .61 to .93).

Conclusions: Overall, the Marital Conflict Questionnaire demonstrated satisfactory reliability and validity, making it a suitable tool for family-related research.

Cite this article: ArabMoghaddam, N., Jamshidi Soloklo, B. (2025). Development and Psychometric Evaluation of the Marital Conflicts Questionnaire. *Journal of Woman and Family Studies*, 13 (3), 114-137. <https://doi.org/10.22051/jwfs.2025.49136.3152>

© Author(s) retain the copyright. **Publisher:** Alzahra University.

DOI: <https://doi.org/10.22051/jwfs.2025.49136.3152>

Introduction

Multiple factors contribute to the emergence of such conflicts, which can be broadly categorized. Internal factors include personality traits such as psychological issues, depression, and low self-esteem that can intensify conflict. Attachment styles also play a critical role; emotional closeness or distance can either aggravate or alleviate tensions. Differences in educational background, religious beliefs, relationships with extended families, and broader social contexts such as societal attitudes toward divorce also have significant impacts (Gaffal, 2010). Unrealistic expectations from a spouse and incorrect beliefs about marriage are other predisposing elements. External stressors such as job dissatisfaction, economic pressures, and long working hours directly contribute to marital disputes by increasing stress and emotional fatigue, which may eventually erode marital harmony. For instance, work-related problems may spill over into the home environment and reduce relationship quality (Gaffal, 2010).

Numerous studies have shown that the mere presence of conflict does not determine marital quality, rather, how it is managed plays a more important role (Noller & Fitzpatrick, 1993; Kurdek, 1994; Gottman & Driver, 2005). Couples who use constructive methods such as negotiation, problem-solving, and counseling are more successful than those who resort to negative strategies like silence, withdrawal, or aggression (Birditt, Brown, Orbuch & McIlvane, 2010; Markman, Stanley & Blumberg, 2010). Various tools have been developed to assess marital conflict, but most only cover limited aspects. For instance, Barati and Sanaei's questionnaire (Sanaei, 2000) mainly assesses conflict outcomes, while Straus's Conflict Tactics Scale (Straus, Hamby, Boney-McCoy & Sugarman, 1996) focuses on verbal aggression and psychological or physical violence. Kurdek's instrument (1994) evaluates conflict resolution styles, and Kerig's (1996) scale measures the impact of conflict on children. Because these instruments emphasize only one dimension, they fail to provide a comprehensive assessment. Moreover, many are not culturally adapted for Iranian society and were developed in the 1990s, not accounting for recent social and technological changes such as the influence of social media that have transformed the nature of marital conflicts.

To address these gaps, the present study aimed to develop and validate a comprehensive, culturally relevant instrument that simultaneously assesses conflict topics and coping strategies. Drawing on prior research and incorporating Iran's socio-cultural context, the study utilized qualitative interviews with couples and counselors to better understand the nature of marital conflict. This multidimensional evaluation not only identifies issues more accurately but also plays a critical role in preventing severe damage to family structures and allows family counselors to deliver more targeted and effective interventions.

Method

This research employed an exploratory design, which is a mixed-methods approach typically used for defining new variables or developing instruments (Creswell & Plano Clark, 2011). The study began with a qualitative phase followed by quantitative validation. In the qualitative phase, 20 couples experiencing severe marital conflict, who had sought divorce or counseling,

were selected using purposive sampling. They participated in three focus groups and were interviewed semi-structurally. Additionally, 6 experienced family counselors (with at least five years of relevant professional experience and academic credentials) were selected through convenience sampling and interviewed in-depth. Only couples who reported significant marital discord were included, while those with disagreements but overall satisfaction were excluded. In the quantitative phase, the questionnaire, designed based on qualitative findings, was first piloted on 45 individuals and revised accordingly. In the main phase, 421 married men and women from Shiraz were selected using cluster random sampling. Alongside the researcher-made questionnaire, the Marital Instability Index (Edwards, Johnson & Booth, 1987) and the ENRICH Marital Satisfaction Questionnaire (Fowers & Olson, 1989) were used to assess convergent and divergent validity. The instability index has 22 items and an internal consistency above .93, while ENRICH contains 35 items across four dimensions and has acceptable alpha coefficients for its subscales.

Data analysis was conducted in two phases. In the qualitative part, interviews were transcribed, and thematic content analysis was performed to extract concepts used in item generation. In the quantitative part, reliability was measured using Cronbach's alpha and test-retest methods, and construct validity was assessed using exploratory factor analysis. The questionnaire's correlation with marital instability (positive) and marital satisfaction (negative) was also evaluated to assess convergent and divergent validity.

Results

The study analyzed both qualitative and quantitative findings on marital conflict. Initially, data were collected from theoretical sources, focus group interviews, and expert consultations. This led to the identification of 13 main categories related to marital conflict, including individual factors, personality differences, emotional styles, financial and occupational issues, relationships with extended families, and other environmental and social factors. Repetitive or synonymous items were merged, and the final set of themes was categorized into broader areas such as personality differences, family roles, behavioral and emotional problems, financial inadequacy, in-law relationships, irrational financial expectations, and child-related issues.

In the quantitative phase, a questionnaire was developed with 64 items for conflict topics, 23 items for positive coping strategies, and 31 items for negative coping strategies. Respondents rated conflict intensity over the past year on a 0–5 Likert scale. Exploratory factor analysis revealed six main factors for conflict topics (individual differences, financial inadequacy, in-law relationships, behavioral/personality problems, irrational financial expectations, and child-related issues), which explained over 41% of total variance. Positive coping strategies were grouped into two categories: "individual and intra-family resources" and "external support seeking," jointly explaining around 49% of variance. Negative coping strategies fell into three factors - "indirect aggression," "direct aggression," and "destructive behaviors"- accounting for 44% of variance. These findings indicate that marital conflict is a complex, multidimensional phenomenon shaped by psychological, behavioral, financial, and social factors. Furthermore,

the way couples handle conflict, whether through constructive or destructive strategies, greatly influences the quality and longevity of their marital relationship.

Conclusions

The present study confirmed that the Marital Conflict Questionnaire has a suitable factorial structure and can effectively measure various dimensions of conflict among Iranian families. Factor analysis indicated that a six-factor structure for conflict issues best explains the questionnaire's content. These factors, individual differences, family roles and spousal interactions, financial challenges, in-law relationships, behavioral/ personality problems, irrational economic expectations, and child-related issues, explained approximately 41.5% of the total variance. The largest variance share (14.93%) belonged to the first factor, individual differences and family roles, highlighting its centrality in marital conflicts. The total score in this section can serve as an index of overall conflict intensity, showing strong correlations with marital satisfaction (negative) and marital instability (positive), thus supporting its convergent validity.

According to Wile (1979), marital conflicts stem from individual, familial, structural, and communicational factors, a view supported by the current study. Amato and Rogers (1997), in a longitudinal study, identified infertility, financial hardship, and irritability as predictors of divorce. Similarly, Papp, Cummings, and Goeke-Morey (2009) highlighted issues like daily habits, finances, children, and commitment as conflict triggers.

Regarding positive coping strategies, factor analysis revealed two components: internal resources (e.g., emotional regulation, respectful communication, cooperation) and external support (e.g., consulting with family or professionals). Internal strategies correlated with higher marital satisfaction and lower instability, consistent with Heitler's (2014) collaborative conflict-resolution approach. Interestingly, seeking external support was negatively related to marital satisfaction and positively related to instability, suggesting that such strategies are often employed reactively during crises rather than proactively. This aligns with findings from Gutierrez et al. (2007) and Carver, Scheier, & Weintraub (1989), who argued that social support-seeking, while theoretically adaptive, is typically activated in response to acute stress. For negative coping strategies, three factors were identified: indirect aggression, direct aggression, and destructive behaviors. These accounted for 44.59% of the variance. Indirect aggression included withdrawal, leaving home, and refusal to cooperate; direct aggression involved criticism and verbal abuse; destructive behaviors included substance use, extramarital affairs, or sexual aggression. All three factors negatively correlated with marital satisfaction and positively with instability. These findings align with Heitler's (2014) argument that dominance, control, and avoidance are ineffective and harmful. Similarly, Infante, Trebing, Sheperd, and Seeds (1984) found that lacking proper communication skills leads to emotional outbursts and personal attacks rather than constructive dialogue.

In summary, the Marital Conflict Questionnaire developed in this study demonstrates strong validity and reliability. Its culturally sensitive design makes it a valuable screening tool for

family counselors to identify common conflict themes in couples. Its ability to distinguish between stable couples and those at risk of divorce enhances its clinical relevance.

One study limitation was the inability to collect concurrent data from both partners in most cases, which prevented analysis of gender-based differences in conflict resolution strategies. This limitation arose from the unwillingness of some participants or the absence of one partner during counseling or research sessions. Often, only women were willing to participate. Future studies should include both partners to better assess gender differences.

It is recommended that future research validate this tool by comparing divorcing and non-divorcing couples. Further analyses exploring the mediating role of conflict intensity between coping strategies and family outcomes (e.g., satisfaction, mental health, child relationships) would deepen understanding of marital conflict dynamics.

Author Contributions

In this article, Narges Arab-Moghaddam and Behnam Jamshidi Soloklo were responsible for the research, writing and editing of the article.

Data Availability Statement

The data supporting the findings of this study are available from the corresponding author upon request.

Acknowledgements

We sincerely thank the esteemed members of the Scientific Council of the Behavioral Sciences Department at ACECR, Fars Branch - Dr. Maryam Soroush, Dr. Bijan Khajeh-Noori, Dr. Razieh Sheikholeslami, and Dr. Masoud Majedi - for their invaluable scientific support and contributions throughout the course of this project.

Ethical Considerations

Ethical considerations were upheld throughout the research process.. Informed consent was obtained from all participants, who were assured of confidentiality, anonymity, and the right to withdraw at any time. The interviews with couples and counselors were conducted with sensitivity and respect for their emotional well-being, and all data were securely stored and used exclusively for research purposes. The study design, data collection, and analysis procedures were reviewed and approved to ensure compliance with ethical standards.

Funding

This article is based on a research project that was developed and carried out with the support of ACECR.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

تدوین و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه تعارضات زناشویی

نرگس عرب مقدم^۱، بهنام جمشیدی سلوکلو^۲

۱. نویسنده مسئول، گروه پژوهشی علوم رفتاری، ساختمان جهاد دانشگاهی، شیراز، ایران. رایانامه: narabmoghaddam@yahoo.com

۲. گروه پژوهشی علوم رفتاری، ساختمان جهاد دانشگاهی، شیراز، ایران. رایانامه: fsa@kashanu.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

هدف. هدف این پژوهش، تدوین ابزاری برای سنجش تعارضات زناشویی بود.

روش پژوهش. با استفاده از رویکردی ترکیبی؛ ابتدا مبانی نظری مرتبط با خانواده و ابزارهای موجود بررسی شد، سپس ۲۰ نفر از زوجین در شرف طلاق و مراجعه کننده به مراکز مشاوره، در قالب سه گروه متمرکز و ۶ نفر از مشاوران خانواده مورد مصاحبه قرار گرفتند. براساس اطلاعات به دست آمده، پرسشنامه‌ای با ۳ محور موضوعات تعارض، راهبردهای مثبت و راهبردهای منفی مواجهه با تعارض تدوین و روی ۴۲۱ نفر از زنان و مردان متأهل شهر شیراز که به شکل خوشه‌ای تصادفی انتخاب شده بودند، اجرا شد.

یافته‌ها. نتایج روایی سازه‌ای پرسشنامه از طریق تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که موضوعات (تعارض ۱- تفاوت‌های فردی، نقش‌های خانوادگی و روابط بین زوجین، ۲- ناتوانی مالی، ۳- ارتباط با خانواده مبدأ، ۴- مشکلات رفتاری و شخصیتی، ۵- انتظارات و رفتارهای غیرمنطقی در مورد مسائل اقتصادی، ۶- فرزندان) ۴۱/۵ درصد؛ راهبردهای مثبت (۱- تکیه بر منابع فردی و درون‌خانوادگی، ۲- جست‌وجوی منابع بیرونی) ۴۹/۲۷ درصد و راهبردهای منفی (۱- پرخاشگری مستقیم، ۲- پرخاشگری غیر مستقیم و ۳- رفتارهای تخریبی) ۴۴/۵۹ درصد از واریانس گویه‌های مربوطه را تبیین می‌کردند. پایایی پرسشنامه در حد مطلوب (با ضرایب بین ۰/۶۱ تا ۰/۹۳) ارزیابی شد.

نتیجه‌گیری. رابطه منفی و معنی‌دار ابعاد پرسشنامه با شاخص‌های رضایت زناشویی (روایی واگرا) و رابطه مثبت و معنی‌دار با بی‌ثباتی زناشویی (روایی همگرا)، حاکی از تأیید روایی افتراقی پرسشنامه بود. به طور کلی، پرسشنامه تعارضات زناشویی از روایی و پایایی قابل قبولی برخوردار است و می‌تواند در پژوهش‌های مرتبط با خانواده مورد استفاده قرار گیرد.

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۱۴

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۳/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۳۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۷/۰۱

کلیدواژه‌ها:

تعارضات زناشویی،

ابزار سنجش،

موضوع تعارض،

راهبردهای مثبت حل تعارض،

راهبردهای منفی حل تعارض.

استناد: عرب مقدم، نرگس؛ جمشیدی سلوکلو، بهنام (۱۴۰۴). تدوین و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه تعارضات زناشویی. *مطالعات زن و خانواده*، ۱۳ (۳)،

<https://doi.org/10.22051/jwfs.2025.49136.3152>. ۱۱۴-۱۳۷

ناشر: دانشگاه الزهرا (س). © نویسندگان.

مقدمه

تعارضات زناشویی بخش قابل توجهی از پژوهش‌های حوزه خانواده را به خود اختصاص داده است. این تعارضات زمانی رخ می‌دهند که افراد برای برآوردن نیازهای فیزیکی و روانی خود به یکدیگر وابستگی متقابل داشته باشند. از آنجا که تعارض نتیجه تعامل بین افراد است و معمولاً در روابط دارای همبستگی متقابل بروز می‌کند، انتظار می‌رود که روابط زناشویی یکی از بسترهای اصلی شکل‌گیری تعارض باشد (لوفس و کان، ۲۰۰۰). نولر و فیتزپاتریک (۱۹۹۳) عقیده دارند اعضای خانواده آن‌چنان در منابع و زمان یکدیگر سهیم هستند که تعارض در خانواده امری طبیعی و غیر قابل اجتناب است. در چنین سیستمی، هر موضوعی می‌تواند به یک مسئله تبدیل شود.

تعارضات زناشویی تحت تاثیر عوامل گوناگونی قرار دارند از جمله صفات شخصیتی مانند مشکلات روان‌شناختی حل نشده، افسردگی و فقدان عزت نفس. سبک دلبستگی افراد نیز نقش مهمی در میزان تعارض دارد، به طوری که احساس نزدیکی یا فاصله عاطفی نسبت به همسر می‌تواند موجب افزایش یا کاهش تعارضات شود. علاوه بر این، تفاوت در منابع تحصیلی و تخصصی، رویدادهای زندگی نظیر تولد زود هنگام فرزند یا بیماری یکی از اعضاء خانواده، اختلاف در عقاید و باورهای مذهبی، نوع ارتباط با خانواده پدری، بستگان و دوستان و همچنین شرایط اجتماعی نظیر نگرش مثبت جامعه نسبت به طلاق از دیگر عوامل تأثیرگذار بر تعارضات زناشویی محسوب می‌شوند. از سوی دیگر، انتظارات غیرواقع بینانه از همسر و باورهای نادرست درباره ازدواج و زندگی مشترک نیز می‌توانند زمینه‌ساز تعارضات باشند. علاوه بر این، بسیاری از رویدادهایی که خارج از زندگی مشترک رخ می‌دهند نیز ممکن است تأثیر مستقلاً بر تعاملات زوجین بگذارند. برای مثال، ناکامی‌های شغلی و فشارهای اقتصادی ناشی از رقابت و ساعات کاری طولانی می‌توانند باعث افزایش استرس و کاهش انرژی عاطفی فرد برای خانواده شوند. در چنین شرایطی، تعارضات شغلی با روسا، همکاران یا زیردستان ممکن است به زندگی خانوادگی سرایت کرده و موجب کاهش کیفیت روابط زناشویی شوند (گفال، ۲۰۱۰).

مطالعات مختلف (نولر و فیتزپاتریک، ۱۹۹۳؛ کوردک، ۱۹۹۴؛ گاتمن و دراوور، ۲۰۰۵؛ لگت، رابرت-پیتمن، بایزک و مورس، ۲۰۱۲؛ هیتلر، ۲۰۱۴) نشان داده‌اند که صرفاً موضوعات تعارض تعیین‌کننده پیامدهای تعارضات زناشویی نیستند. در هر رابطه زناشویی، وجود تعارض از بدیهیات است اما میزان رضایت و موفقیت در زندگی مشترک بستگی به روش‌هایی دارد که زوجین برای مقابله با این تعارضات به کار می‌برند. مطالعات اخیر (بیردیت و همکاران، ۲۰۱۰؛ مارکمن و همکاران، ۲۰۱۰؛ آبی و همکاران، ۲۰۱۶) نشان داده‌اند که شیوه‌های حل تعارض نقش مهمی در روابط زوجین ایفا می‌کنند. به طور کلی، زوجینی که از روش‌های مثبت حل تعارض مانند حل مسئله، مذاکره یا رجوع به مشاور بهره می‌گیرند، در مقایسه با کسانی که از روش‌های منفی مانند سکوت، اطاعت، کناره‌گیری و پرخاشگری استفاده می‌کنند، زندگی مشترک موفق‌تری دارند.

بنابراین گفته شد در بررسی و سنجش تعارضات زناشویی علاوه بر شناسایی موضوعات تعارض توجه به راهبردهای مقابله‌ای زوجین نیز حائز اهمیت است. امروزه مطالعه ادبیات موجود در حوزه خانواده و مسائل آن حاکی از توجه روزافزون پژوهشگران و صاحب‌نظران به این حوزه از پژوهش است. با این حال، نبود یک رویکرد جامع که بتواند ابزارهای سنجشی مناسبی را فراهم کند، باعث شده است که برای ارزیابی آسیب‌های خانوادگی از ابزارهای متنوعی استفاده شود که اغلب تنها به برخی از جنبه‌های تعارضات زناشویی می‌پردازند. به عنوان مثال، پرسشنامه تعارض زناشویی براتی و ثنایی (ثنایی، ۱۳۷۹) که در ایران تدوین شده است، شامل ۵۴ سؤال بوده و برای ارزیابی پیامدهای تعارضات زناشویی طراحی شده است. این پرسشنامه ۸ بعد کاهش همکاری، کاهش رابطه جنسی، افزایش واکنش‌های هیجانی، افزایش جلب حمایت فرزند(ان)، افزایش رابطه فردی با خویشاوندان خود، کاهش رابطه خانوادگی با خویشاوندان همسر و دوستان، جدا سازی امور مالی و کاهش ارتباط موثر میان زوجین را که از پیامدهای تعارض هستند ارزیابی می‌کند.

مقیاس تاکتیک‌های تعارض استراوس (۱۹۷۹) و فرم تجدید نظر شده آن (استراوس و همکاران، ۱۹۹۶) با هدف سنجش استدلال، پرخاشگری کلامی و خشونت در خانواده طراحی شده است. این پرسشنامه شامل ۲ بخش است: بخشی که اعمال

پرخاشگرانه را ارزیابی می‌کند (فرم پرخاشگر) و بخشی که واکنش همسر در برابر رفتار فرد پرخاشگر را می‌سنجد (فرم قربانی). این ابزار، خشونت جسمانی و روان‌شناختی زوجین علیه یکدیگر را بررسی می‌کند. نسخه اصلی پرسشنامه شامل ۷۹ سوال و دربردارنده ۴ مقیاس پرخاشگری روان‌شناختی، حمله جسمانی، اجبارجنسی و صدمه جسمی است. همچنین، مقیاسی برای سنجش استدلال (مذاکره) به‌عنوان روشی غیرخشونت‌آمیز برای مدیریت تعارضات زناشویی در نظر گرفته شده است.

کوردک (۱۹۹۴) نیز ابزاری برای بررسی نحوه حل تعارض در روابط زوجین تدوین کرده است. این ابزار شامل دو خرده‌مقیاس است: مقیاس نخست، مشاجره ناکارآمد نام دارد که شیوه‌های نامطلوب حل تعارض را ارزیابی می‌کند؛ مانند درگیری‌های مکرر بر سر موضوعات تکراری یا پایان دادن به مشاجره بدون حل مسئله. مقیاس ۲، شامل ۱۶ سؤال است و ۴ سبک شخصی حل تعارض را در فرد و همسرش بررسی می‌کند: حل مسئله مثبت (روش‌های سازنده مانند مذاکره)، درگیری در تعارض (حملات شخصی، توهین و از دست دادن کنترل هیجانی و رفتاری)، کناره‌گیری (سکوت و امتناع از بحث درباره تعارضات برای مدت طولانی) و اطاعت (پذیرش هر راه‌حلی به‌منظور کاهش بحث و درگیری بیشتر).

کریگ (۱۹۹۶) نیز ابزاری برای سنجش تعارضات زناشویی تدوین کرده که به‌طور خاص، تأثیر این تعارضات بر زندگی فرزندان را مورد بررسی قرار می‌دهد. در این پرسشنامه، فرد هم‌راهبردهای خود و هم‌راهبردهای همسرش را گزارش می‌کند. این مقیاس شامل ابعادی نظیر فراوانی، شدت، راهبردهای حل تعارض و کارایی آن‌ها در روابط زناشویی است. تحلیل عاملی این ابزار نشان داده است که مقیاس راهبردهای تعارض شامل مؤلفه‌هایی نظیر همکاری، اجتناب، انجماد، پرخاشگری فیزیکی، پرخاشگری کلامی و درگیر کردن فرزندان در تعارضات زناشویی است.

بررسی ابزارهای سنجش تعارضات زناشویی نشان می‌دهد که اغلب آن‌ها تنها بر بخشی خاص از این پدیده چندبعدی تمرکز داشته‌اند. برخی صرفاً پیامدهای تعارض را ارزیابی کرده‌اند و برخی دیگر تنها راهبردهای مقابله با آن را مد نظر قرار داده‌اند؛ در حالیکه تعارضات زناشویی، پدیده‌ای چندوجهی‌اند که شامل موضوعات تعارض، شیوه‌های مواجهه با آن و پیامدهای ناشی از این تعاملات است. با این حال، به‌دلیل محدودیت‌های روش‌شناختی، بسیاری از ابزارهای پیشین تنها یکی از این ابعاد را سنجیده‌اند. در عمل اما، این ابعاد به‌شدت درهم‌تنیده‌اند و تحلیل آن‌ها مجزا، تصویری ناقص از واقعیت تعارضات زناشویی ارائه می‌دهد.

از این‌رو، طراحی ابزاری جامع که بتواند ابعاد مختلف این پدیده را یک‌پارچه مورد سنجش قرار دهد، ضرورت دارد. ابزارهای تک‌بعدی، چه در پژوهش‌های علمی و چه در مداخلات بالینی، ممکن است موجب ارزیابی ناقص و در نتیجه، مداخلات ناکارآمد شوند. در مقابل، ابزارهای جامع امکان بررسی دقیق‌تری از تعارضات زناشویی را فراهم می‌کنند و به روان‌شناسان، مشاوران و پژوهشگران کمک می‌کنند تا با تحلیل کامل‌تری از وضعیت زوجین، مداخلات مؤثرتری طراحی کنند. ارزیابی تعارضات صرفاً از یک زاویه — مانند موضوعات یا راهبردهای مقابله — موجب نادیده گرفتن روابط پویا میان این ابعاد می‌شود. برای نمونه، یک زوج ممکن است بر سر موضوعات مشخصی دچار تعارض شوند، اما بسته به شیوه مواجهه ایشان، پیامدهای متفاوتی را تجربه کنند. در نظر گرفتن چندین بُعد، امکان تحلیل الگوهای تعارض را یک‌پارچه فراهم می‌سازد.

از سوی دیگر، در منابع بومی، کمتر به شیوه‌های مقابله یا راهبردهای حل تعارض پرداخته شده و به‌ویژه، راهبردهای مثبت معمولاً مورد غفلت قرار گرفته‌اند. به‌طور کلی، ابزارهای گذشته اگرچه در بُعد مورد نظر خود روایی و پایایی مناسبی داشته‌اند، اما به‌دلیل تمرکز تک‌بعدی، از بررسی جامع تعارضات زناشویی بازمانده‌اند. افزون بر این، بیشتر ابزارهای ارزیابی تعارضات زناشویی، به‌جز پرسشنامه براتی و ثنایی (ثنایی، ۱۳۷۹)، در خارج از فرهنگ ایرانی طراحی شده‌اند و از حساسیت کافی نسبت به ویژگی‌ها و چالش‌های بومی برخوردار نیستند. همچنین، بسیاری از این ابزارها در دهه ۱۹۹۰ میلادی تدوین شده‌اند و تحولات اخیر مانند گسترش شبکه‌های اجتماعی، تغییر در ساختار خانواده و امکانات نوین ارتباطی را در نظر نگرفته‌اند. این تحولات، مرزهای سنتی خانواده را با چالش‌ها و فرصت‌های جدیدی مواجه کرده‌اند و درک نوینی از ماهیت تعارضات زناشویی را ضروری ساخته‌اند.

در پژوهش حاضر، با هدف حفظ مزایای ابزارهای پیشین و جبران کاستی‌های آن‌ها، تلاش شده‌است ابزاری طراحی شود که ابعاد مختلف تعارضات زناشویی را یک‌پارچه پوشش دهد؛ ابزاری که هم از نظر علمی معتبر باشد و هم در مداخلات بالینی و پژوهش‌های تجربی کارآمدتر عمل کند. بنابراین، باوجود کاربرد گسترده برخی ابزارهای موجود در پژوهش‌های داخلی، به‌روزرسانی

آن‌ها و توجه به فرهنگ بومی، تحولات اجتماعی و دیدگاه افراد درگیر در تعارض، ضرورتی انکارناپذیر است. مشاوران، روان‌شناسان و دیگر کارشناسان خانواده، برای ارائهٔ مداخلات مؤثر، نیازمند ارزیابی‌های دقیق و چندبعدی‌اند. چنین ارزیابی‌هایی، شناسایی بهتر الگوهای تعارض، طراحی مداخلات هدفمند و درنهایت، پیشگیری از آسیب‌هایی را ممکن می‌سازد که بنیان خانواده را تهدید می‌کنند.

از این‌رو، پژوهش حاضر با در نظر گرفتن موارد فوق، در صدد تدوین و اعتباریابی ابزاری برای سنجش تعارضات زناشویی و معرفی آن به جامعهٔ علمی است. بدین منظور، رویکردهای نظری مرتبط با تعارضات زناشویی در منابع علمی مختلف مورد نقد و بررسی قرار گرفت. از آنجا که اغلب این نظریه‌ها ریشه در فرهنگ‌های غیربومی دارند و با فرهنگ ایرانی تفاوت‌هایی دارند، برای انطباق بهتر مفاهیم و تبیین‌ها با زمینه‌ی فرهنگی ایران، علاوه بر بهره‌گیری از مطالعات انجام‌شده در کشور، مطالعه‌ای اکتشافی نیز طراحی شد. این مطالعه با استفاده از روش‌های کیفی مانند مصاحبه‌های متمرکز با زوج‌های درگیر در تعارضات زناشویی و مشاوران خانواده انجام شد تا شناخت عمیق‌تری از مسئله حاصل شود.

هدف از این رویکرد، تدوین ابزاری بومی برای سنجش تعارضات زناشویی در خانواده‌های ایرانی و آزمون تجربی و روان‌سنجی آن بود. در این پژوهش، با در نظر گرفتن محدودیت‌های ابزارهای پیشین، تلاش شده است ابزاری طراحی شود که ابعاد مختلف تعارضات زناشویی را به‌طور هم‌زمان بررسی کند. این ابزار با رویکردی جامع، علاوه بر شناسایی موضوعات تعارض، راهبردهای مقابله با تعارض و پیامدهای ناشی از آن را نیز در نظر گرفته است. طراحی این ابزار بر پایهٔ مطالعات پیشین و با رعایت اصول روان‌سنجی انجام شده تا هم جامعیت لازم را داشته باشد و هم از نظر روایی و پایایی قابل اتکا باشد.

روش پژوهش

این پژوهش با استفاده از روش اکتشافی^۱ انجام شد که یکی از انواع پژوهش‌های ترکیبی^۲ است و عمدتاً جهت تعریف متغیرهای جدید یا تدوین ابزار مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این روش ابتدا بخش کیفی پژوهش انجام می‌شود و یافته‌های حاصل از آن با استفاده از روش‌های کمی دنبال می‌شود (کرسول و پلانوکلاک^۳، ۱۳۹۰). در این پژوهش پس از مرور مبانی نظری و ابزارهای موجود و انجام مصاحبه‌ها، بخش کیفی پژوهش اجرا شد و سپس بر اساس اطلاعات به دست آمده، ابزاری تدوین و به روش کمی اعتباریابی شد.

در بخش کیفی پژوهش، ۲۰ نفر از زوجین درگیر در تعارضات زناشویی که به دلیل درخواست طلاق و مشکل در زندگی مشترک به دادگاه یا مراکز مشاوره خانواده مراجعه کرده بودند، از طریق نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و در قالب ۳ گروه کانونی (گروه متمرکز) با استفاده از مصاحبهٔ نیمه‌ساختار یافته مورد بررسی قرار گرفتند. گروه کانونی^۴ یک روش پژوهش کیفی است که در آن گروهی از افراد با ویژگی‌های مشترک (مانند تجارب مشابه، وضعیت اجتماعی یا زمینه‌های خاص) در یک محیط کنترل شده گرد هم می‌آیند تا دربارهٔ یک موضوع خاص به بحث و تبادل نظر بپردازند.

باتوجه به هدف پژوهش که شناسایی تعارضات زناشویی بوده است، سطح تعارض بر اساس مراجعه زوجین به مراکز مشاوره یا دادگاه تعیین شده و ابزار خاصی برای سنجش آن مورد استفاده قرار نگرفته است. همچنین، از آنجا که این پژوهش متمرکز بر تعارضاتی که منجر به طلاق یا بروز مشکل بوده، زوجینی که علی‌رغم وجود اختلافات، همچنان از رضایت زناشویی برخوردار بودند، در نمونه‌گیری لحاظ نشدند. همچنین ۶ نفر از مشاوران دارای تجربه و تخصص در زمینهٔ خانواده، از طریق نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و مورد مصاحبهٔ عمیق قرار گرفتند. برای بررسی تخصص مشاوران، معیارهایی نظیر مدرک تحصیلی مرتبط (روان‌شناسی و مشاوره خانواده)، حداقل ۵ سال سابقهٔ کار در مراکز مشاوره یا دادگاه‌های خانواده و تجربهٔ کار با زوجین دارای

1. exploratory design
2. mixed methods
3. Creswell & Plano Clark
4. Focus Group

تعارضات زناشویی در نظر گرفته شد. مشاوران منتخب دارای مدارک کارشناسی ارشد یا دکتری در رشته‌های مذکور بودند و سابقه‌ی فعالیت حرفه‌ای در کلینیک‌های مشاوره، مراکز بهزیستی یا نظام قضایی مرتبط با خانواده را داشتند.

در بخش کمی پژوهش، قبل از اجرای اصلی، پرسشنامه تعارضات زناشویی که بر اساس اجرای بخش کیفی پژوهش تهیه شده بود، روی نمونه‌ای ۴۵ نفره اجرا و اصلاحات مورد نیاز در آن اعمال شد. سپس در اجرای اصلی، ۴۲۱ نفر از زنان و مردان متأهل شهر شیراز با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای و با استفاده از بلوک‌بندی مرکز آمار ایران انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. ابزارهای بخش کمی پژوهش، علاوه بر پرسشنامه محقق‌ساخته تعارضات زناشویی، شامل شاخص بی‌ثباتی ازدواج^۱ (ادواردز و همکاران^۲، ۱۹۸۷) و پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ (فورز و اولسون^۳، ۱۹۸۹) بود که به منظور بررسی روایی همگرایی و روایی واگرایی پرسشنامه در نظر گرفته شدند. شاخص بی‌ثباتی ازدواج، ابزاری ۲۲ گویه‌ای است که برای اندازه‌گیری بی‌ثباتی زناشویی تدوین شده است. شاخص بی‌ثباتی ازدواج با ضریب آلفای ۰/۹۳ از هم‌سانی درونی عالی برخوردار است. در ایران، یاری‌پور در سال ۱۳۷۹ برای محاسبه ضریب اعتبار این ابزار از روش همبستگی بین دو نیمه استفاده کرده و ضریب ۰/۷ را گزارش کرده است (نظری و همکاران، ۱۳۸۹). پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ دارای ۳۵ گویه و ۴ بعد است که عبارتند از تحریف آرمانی، رضایت زناشویی، ارتباطات و حل تعارض است. فورز و السون (۱۹۸۹) معتقدند که این پرسشنامه نسبت به تغییراتی که در خانواده به وجود می‌آید، حساس است. ضریب آلفای پرسشنامه برای خرده‌مقیاس‌های رضایت زناشویی، ارتباط، حل تعارض و تحریف آرمانی به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۰، ۰/۸۴ و ۰/۸۳ است. این ضرایب در پژوهش آسوده (۱۳۸۹) به ترتیب ۰/۶۸، ۰/۷۸، ۰/۶۲، ۰/۷۷ به دست آمد. اصغری و قاسمی جوینه (۱۳۹۳) ضریب آلفا را برای کل پرسشنامه، ۰/۸۴ گزارش کرده‌اند.

تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش کیفی و کمی انجام شد. در بخش کیفی پس از تایپ کامل کلیه گفت‌وگوها، با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی، نسبت به کدگذاری محتوای تایپ‌شده اقدام شد. بدین ترتیب که در حاشیه متن، مقوله‌های استخراج شده از متن یادداشت شد. در بررسی‌های بعدی با مطالعه این مقولات، مفاهیم انتزاعی‌تری از آن‌ها استخراج شد که در کنار مبانی نظری و ابزارهای موجود، زمینه ساخت گویه‌های پرسشنامه را فراهم کرد. به‌طور کلی، مراحل طراحی آزمون بر اساس رویکردهای رایج در تدوین ابزارهای روان‌سنجی مورد توجه قرار گرفت. بدین معنا که مفهوم تعارض زناشویی و ابعاد مختلف آن براساس مبانی نظری و مصاحبه‌ها مشخص شد. مرور مبانی نظری و پژوهش‌های پیشین به منظور شناسایی مؤلفه‌های کلیدی تعارض زناشویی و ابزارهای موجود در این حوزه انجام شد. سپس طراحی و تدوین آیتم‌های ابتدایی آزمون براساس یافته‌های حاصل از بخش کیفی پژوهش (مصاحبه‌ها) و مبانی نظری انجام شد و گویه‌های مرتبط با تعارضات زناشویی تدوین شد. روایی محتوایی و صوری گویه‌های ابتدایی به کارشناسان حوزه روان‌شناسی خانواده و مشاوره ارائه شد تا میزان انطباق آن‌ها با سازه مورد نظر بررسی شود. اجرای مقدماتی (پیلوت) و تحلیل مقدماتی داده‌ها از طریق پرسشنامه ابتدایی روی نمونه‌ای کوچک از زوجین اجرا شد و گویه‌ها از نظر فهم‌پذیری، وضوح و هم‌بستگی با سایر گویه‌ها بررسی شدند. ویژگی‌های روان‌سنجی (پایایی و روایی آزمون) از طریق روش‌های تحلیل عاملی (تأییدی و اکتشافی) برای بررسی ساختار عاملی ابزار انجام شد و محاسبه پایایی ابزار از طریق آلفای کرونباخ و بازآزمایی انجام شد. در نهایت، بر اساس نتایج تحلیل‌ها، آیتم‌های غیرمؤثر حذف و نسخه نهایی آزمون تهیه شد. در بخش کمی پژوهش، پایایی پرسشنامه به روش ضریب آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفت. روایی هم‌گرایی پرسشنامه از طریق بررسی همبستگی آن با پرسشنامه شاخص بی‌ثباتی ازدواج و روایی واگرایی پرسشنامه، از طریق بررسی همبستگی آن با پرسشنامه ۳۵ سؤالی رضایت زناشویی انریچ مورد بررسی قرار گرفت. انتظار می‌رفت نمرات حاصل از پرسشنامه تعارضات زناشویی، با بی‌ثباتی ازدواج، همبستگی مثبت و با رضایت زناشویی، همبستگی منفی داشته باشد. روایی سازه‌ای پرسشنامه نیز با استفاده از روش تحلیل عاملی اکتشافی مورد بررسی قرار گرفت.

1. Marital Instability Index (MII)
2. Edwards, Johnson & Booth
3. Fowers & Olson

یافته‌های پژوهش

یافته‌های حاصل از بخش کیفی مربوط به منابع نظری و مصاحبه‌ها (برگرفته از گروه‌های متمرکز و مشاوران خانواده)، حاکی از آن بود که کلیه مقولات استخراج شده را می‌توان به دو دسته کلی تقسیم کرد: ۱- موضوع یا دلایل تعارض و ۲- عکس العمل افراد نسبت به تعارض که راهبردهای آن‌ها را در هنگام وقوع تعارض نشان می‌دهد.

در استخراج تعارضات زناشویی از نظریه‌ها، رویکردهای متعدد و پژوهش‌های پیشین استفاده شد. از جمله این نظریه‌ها می‌توان به نظریه دلبستگی (باولبی^۱، ۱۹۸۰؛ هازان و شایور^۲، ۱۹۸۷؛ جانسون^۳، ۲۰۰۹)، نظریه سیستمی خانواده (السون^۴، ۱۹۷۹؛ بوئن^۵، ۱۹۷۸؛ مینوچین^۶، ۱۹۷۴؛ سامانی^۷، ۲۰۰۸)، رویکردهای ارتباطی و تعاملی (برادریک^۸، ۱۹۹۳؛ راش و همکاران^۹، ۱۹۷۴؛ مک لوند و چفی^{۱۰}، ۱۹۷۲)، مدل توازن ازدواج گاتمن (گاتمن^{۱۱}، ۱۹۹۴) و رویکرد تعارض (تویتز^{۱۲}، ۱۹۸۳؛ فایرستون^{۱۳}، ۱۹۸۷؛ کسلر و مک‌لوند^{۱۴}، ۱۹۸۴) و تئوری انتخاب (گلاسر^{۱۵}، ۱۳۹۰) اشاره کرد. همچنین، پژوهش‌های متعددی از جمله پژوهش هوشمندی، احمدی و کیامنش (۱۴۰۰)؛ اصغری و همکاران (۱۳۹۴) و رفیعی و همکاران (۱۳۹۰) در این زمینه مورد بررسی قرار گرفتند. بر این اساس، ۱۳ مقوله اصلی در تعارضات زناشویی استخراج شد. این مقوله‌ها از جمله ویژگی‌های شخصیتی و مشکلات روانی، عدم تشابهات میان زوجین، سبک پیوندهای عاطفی، مسائل فردی مانند احساسات منفی به خود و دیگران و همچنین خصوصیات جمعیت‌شناختی طیفی از عوامل مختلف را دربرمی‌گیرند. علاوه بر این، عوامل استرس‌زا و رویدادهای خارج از زندگی مشترک نیز در ایجاد تعارضات زناشویی نقش دارند. مسائل مالی و شغلی، ساختار و عملکرد نظام خانواده، عقاید و باورهای مرتبط با زندگی، نقش‌های جنسیتی، ارتباطات و تعاملات بین فردی از دیگر عوامل مهم در این حوزه محسوب می‌شوند. همچنین، نحوه مواجهه همکارانه یا غیرهمکارانه زوجین با مشکلات، یکی از جنبه‌های کلیدی در تعارضات زناشویی است. هر یک از این مقوله‌های اصلی شامل زیرمقوله‌های متعددی است که ابعاد مختلف این پدیده را روشن می‌سازد.

یافته‌های حاصل از مصاحبه‌های گروه‌های متمرکز نشان داد که ۱۳ مقوله اصلی در تعارضات زناشویی و نحوه مواجهه با آن‌ها تأثیرگذار هستند. این عوامل شامل مسائل مرتبط با خانواده، تفاوت‌های فردی، ابعاد شناختی و تحریفات شناختی، مشکلات در برقراری روابط عاطفی متقابل، بیماری‌ها، چالش‌های مرتبط با فرزندان، مسائل شغلی و مالی، واکنش‌های هیجانی منفی، ناآگاهی و آمادگی ناکافی برای ازدواج، از بین رفتن اعتبار افراد در خانواده، عدم توجه به مسائل خانوادگی و همچنین شیوه‌های مثبت و منفی در واکنش به تعارضات زناشویی است.

علاوه بر این، مصاحبه‌های انفرادی با مشاوران خانواده نشان داد که ۱۴ مقوله اصلی در بروز تعارضات زناشویی نقش دارند. ناتوانی در حل مشکلات، مسئولیت‌های مرتبط با فرزندان، نقش‌های جنسیتی، فشارهای اقتصادی و مشکلات مالی خانواده، رابطه با اعضای خانواده زوجین و دوستان همسر، تفاوت در زمینه‌های مختلف، مشکلات ارتباطی، روابط عاطفی، مسائل جنسی، بیماری‌ها، مشکلات رفتاری و استرس‌ها، نحوه ازدواج، روابط قدرت در خانواده و مواجهه منفی با تعارض از جمله عواملی هستند که در بروز این مشکلات مؤثرند. هر یک از این مقوله‌ها شامل ابعاد و زیرمقوله‌های گوناگونی است که نشان‌دهنده پیچیدگی و گستردگی تعارضات زناشویی است.

1. Bowlby
2. Hazan & Shaver
3. Olson
4. Bowen
5. Minuchin
6. Broderick
7. Raush, Barry, Hertel, Swain
8. Mcleod & Chaffee
9. Gottman
10. Thoits
11. Firestone
12. Kessler & McLoad
13. Glasser

در مرحله بعدی، موارد تکراری شناسایی و حذف شدند و موضوعات مترادف با یکدیگر ادغام شدند. در نهایت، موضوعات تعارضات زناشویی در چند محور اصلی دسته‌بندی شدند: مسائل مربوط به خانواده‌های اصلی شامل عواملی مانند تفاوت‌های فرهنگی، دخالت خانواده‌ها، نابسامانی و کاستی‌های خانواده اصلی و چالش‌های مرتبط با ارتباطات و رفت‌وآمدها با خانواده‌های زوجین بود. تفاوت‌های فردی نیز از دیگر عوامل تأثیرگذار محسوب می‌شد و شامل اختلاف‌های تربیتی و رفتاری میان زن و شوهر و ویژگی‌هایی مانند بی‌خیالی مرد یا حساسیت زن می‌شد.

ابعاد شناختی و تحریفات شناختی مشکلات موجود نیز نقش مهمی در تعارضات زناشویی داشتند، از جمله افکار وسواس‌گونه، نشخوار ذهنی، فراموش نکردن تعارضات گذشته، پیش‌داوری‌ها و نپذیرفتن اشتباهات. روابط عاطفی متقابل میان زوجین نیز از دیگر محورهای تعارض بود که شامل مسائلی همچون تفاوت در بیان و ابراز علاقه، عدم توجه همسر به دلخوری‌های ایجاد شده و نبود هم‌دلی می‌شد. بیماری‌ها، اعم از مشکلات جسمی و روانی، عوامل هورمونی زنانه و تأثیرات سیکل ماهانه نیز از دیگر موضوعات مورد بحث بودند. علاوه بر این، مسائل مرتبط با فرزندان مانند نگرانی از تأثیر رفتار منفی همسر بر فرزندان، مقصر دانستن یکدیگر در تربیت فرزند و حمایت ناسالم والدین از کودکان نیز در بروز تعارض نقش داشت. امور شغلی و مالی نیز به‌عنوان یکی از چالش‌های اصلی مطرح شد که شامل وابستگی افراطی به شغل، اجبار همسر به ترک کار و مشکلات مالی بود. همچنین، واکنش‌های منفی هیجانی همچون عصبانیت شدید بر سر موضوعات کوچک، بداخلاقی، بدخلقی و کم‌تحملی در برابر درخواست‌های همسر به‌عنوان یکی دیگر از محورهای تعارض شناخته شد. سایر مسائل نیز شامل موضوعاتی همچون مشکلات جنسی، اعتیاد همسر، بی‌توجهی و بی‌تفاوتی نسبت به خانواده، سرگرم شدن با تلفن همراه و تلویزیون، استفاده مفرط از شبکه‌های اجتماعی و محتوای نامناسب آن‌ها، نقش‌های جنسیتی و روابط قدرت در خانواده، ناتوانی در حل مشکلات و مشکلات شخصیتی بود.

شیوه‌های مواجهه با تعارض نیز به دو دسته کلی تقسیم شدند. دسته نخست، شیوه‌های مثبت حل تعارض را شامل می‌شد که مواردی همچون پذیرش طبیعی بودن تعارض، مراجعه به مشاور و پرهیز از برخوردهای واکنشی را در برمی‌گرفت. دسته دوم، شیوه‌های منفی حل تعارض را شامل می‌شد که رفتارهایی مانند کوتاه آمدن یک‌طرفه، مقصر دانستن همسر، اجتناب از بحث، فکر کردن به طلاق و برخوردهای فیزیکی را دربر داشت. همان‌طور که ذکر شد، این موضوعات و شیوه‌های مواجهه با تعارض از ۳ منبع اصلی شامل مبانی نظری، گروه‌های متمرکز و نظرات مشاوران خانواده استخراج شد.

نسخه ابتدایی پرسشنامه تعارضات زناشویی که براساس مبانی نظری موجود و مصاحبه‌های کیفی تهیه شده بود، دارای ۶۴ گویه برای سنجش موضوعات تعارض، ۲۳ گویه برای سنجش راهبردهای مثبت حل تعارض و ۳۱ گویه برای سنجش راهبردهای منفی حل تعارض بود. در مرحله کمی، از پاسخ‌دهندگان خواسته شد تا مشخص کنند که هر یک از موضوعات مطرح‌شده در طی یک سال گذشته تا چه اندازه موجب مشاجره، تعارض یا اختلاف در روابطشان شده است. آن‌ها نظر خود را برای هر گویه بر روی طیفی از صفر (اصلاً)، که نشان‌دهنده نبود تعارض در موضوع خاص است، تا ۵ (خیلی زیاد) که بیانگر بیشترین شدت تعارض در موضوع مدنظر است، مشخص کردند. انتخاب طیف لیکرت از ۰ تا ۵ براساس ملاحظات روش‌شناختی، نظری و عملی انجام شده است. از نظر روش‌شناختی، این طیف دقت و حساسیت ابزار را افزایش می‌دهد. از لحاظ نظری، امکان اندازه‌گیری شدت متغیرها را فراهم می‌سازد. از نظر عملی نیز، با پژوهش‌های مشابه هم‌خوانی دارد و درک آن برای پاسخ‌دهندگان ساده‌تر است.

در بخش کمی، به‌منظور بررسی روایی سازه‌ای پرسشنامه، ساختار عاملی آن با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی به روش مؤلفه‌های اصلی و با چرخش واریماکس مورد بررسی قرار گرفت. در مجموع ۳ تحلیل انجام شد. در تحلیل یک، گویه‌های تشکیل‌دهنده موضوع تعارض؛ در تحلیل دو، گویه‌های تشکیل‌دهنده راهبردهای مثبت زوجین برای مواجهه با تعارض و در تحلیل ۳ راهبردهای منفی زوجین برای مواجهه با تعارض مورد بررسی قرار گرفتند.

بررسی متغیرهای جمعیت‌شناختی نشان داد که میانگین سن پاسخگویان مرد، ۴۱/۱۷ سال و میانگین سن پاسخگویان زن، ۳۶/۸۲ سال بوده است. میانگین سن پاسخگویان مرد هنگام ازدواج ۲۷/۴۷ و میانگین سن زنان در هنگام ازدواج ۲۳/۱۸ سال

بوده است. جدول ۱ نتایج تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه موضوع تعارض را با نرم افزار SPSS-16 نشان می‌دهد. همان گونه که در جدول مشاهده می‌شود، یک راهکار ۶ عاملی مناسب‌ترین روش برای توصیف گویه‌های مربوط به موضوع تعارض است. این ۶ عامل به ترتیب عبارتند از: ۱- تفاوت‌های فردی، نقش‌های خانوادگی و روابط بین زوجین ۲- ناتوانی مالی ۳- ارتباط با خانواده پدری ۴- مشکلات رفتاری و شخصیتی ۵- انتظارات و رفتارهای غیرمنطقی در مورد مسائل اقتصادی و ۶- فرزندان. این ۶ عامل در مجموع ۴۱/۵ درصد از واریانس کل پرسشنامه را تبیین می‌کردند.

جدول ۱. گویه‌ها، وزن عاملی و ارزش ویژه ۶ عامل مقیاس موضوعات تعارضات زناشویی

بارعاملی	عامل
عامل ۱- تفاوت‌های فردی، نقش‌های خانوادگی و روابط بین زوجین	
۰/۵۱	۱- تفاوت در میزان اجتماعی و معاشرتی بودن
۰/۵۷	۲- تفاوت در نحوه گذران اوقات فراغت
۰/۵۰	۳- اهمیت ندادن به مسائل فوری و مهم زندگی
۰/۵۷	۴- حساس بودن به مسائل جزئی و بی‌اهمیت
۰/۴۹	۵- ایراد به نحوه لباس پوشیدن
۰/۵۲	۶- بی‌نظمی در خانه
۰/۶۰	۷- غرق شدن بیش از حد در شغل
۰/۵۶	۸- غرق شدن بیش از حد در مسائل غیر خانوادگی (مسائل دوستان، بستگان و همکاران)
۰/۴۸	۹- اشتغال زن
۰/۵۲	۱۰- خودسرانه عمل کردن در موضوعات مهم زندگی
۰/۴۹	۱۱- همکاری نکردن در امور مربوط به کارهای خانه (احساس مسئولیت نکردن)
۰/۴۴	۱۲- سپری کردن زمان کم و محدود با هم‌دیگر
۰/۷۱	۱۳- توقعات عاطفی غیرواقعی از زندگی زناشویی
۰/۶۴	۱۴- قدردانی نکردن از تلاش‌های صادقانه همسر
۰/۵۹	۱۵- احساس درک نشدن از سوی همسر
۰/۵۷	۱۶- بیان مطالب نامناسب در حضور بچه‌ها یا دوستان و بستگان
۰/۶۳	۱۷- صحبت نکردن
۰/۶۳	۱۸- گوش ندادن
۰/۵۰	۱۹- عدم اعتماد و اطمینان به یکدیگر
۰/۶۱	۲۰- رعایت نکردن مرزها با جنس مخالف
۰/۴۸	۲۱- فقدان گذشت و چشم پوشی از اشتباهات یکدیگر
۰/۵۸	۲۲- بی‌علاقگی و اهمیت ندادن به زندگی زناشویی
۰/۵۹	۲۳- تأمین نکردن نیازهای عاطفی همسر
۰/۴۸	۲۴- تأمین نکردن نیازهای جنسی همسر
ارزش ویژه ۲۲/۴۱- درصد واریانس تجمعی ۱۴/۹۳	
عامل ۲- ناتوانی مالی	
۰/۷۶	۱- وابستگی مالی به خانواده پدری طرفین
۰/۷۳	۲- نداشتن مکان زندگی مستقل (زندگی کردن با خانواده پدری)
۰/۵۲	۳- تلاش کافی نکردن برای بهبود وضعیت زندگی
۰/۶۸	۴- بیکاری، ورشکستگی
۰/۶۵	۵- ناتوانی در تأمین نیازهای مالی اعضای خانواده
ارزش ویژه ۴/۵۴- درصد واریانس تجمعی ۲۰/۸۷	
عامل ۳- ارتباط با خانواده پدری	
۰/۵۳	۱- تفاوت در آداب و رسوم خانواده‌های دو طرف
۰/۵۸	۲- دخالت خانواده‌های یک یا هر دو طرف در زندگی مشترک
۰/۵۱	۳- میزان رفت و آمد با خانواده‌ها و بستگان

بارعاملی	عامل
۰/۵۹	۴- وابستگی عاطفی زیاد به خانواده پدری توسط یکی از زوجین
۰/۵۰	۵- بی‌احترامی از طرف خانواده همسر
ارزش ویژه ۴/۳۵ - درصد واریانس تجمعی ۲۶/۶۲	
عامل ۴ - مشکلات رفتاری و شخصیتی	
۰/۶۰	۱- مشکلات رفتاری همسر (تنبلی، لجبازی، غیرمنطقی بودن، بی فکر و تکانشی عمل کردن، بدبینی، غرور بیش از حد، پرخاشگری و خشم، عدم اعتماد به نفس، نداشتن صبر و حوصله و ....)
۰/۵۹	۲- نداشتن استقلال شخصیتی همسر
۰/۶۰	۳- انتقادناپذیری و زودرنجی
۰/۴۹	۴- انجام رفتارهایی که موردپسند نیست (عادات فردی ناپسند)
۰/۵۱	۵- عدم انعطاف پذیری (انجماد فکری)
۰/۵۰	۶- نداشتن قدرت تصمیم گیری
ارزش ویژه ۴/۱۰ - درصد واریانس تجمعی ۳۱/۹۵	
عامل ۵ - انتظارات و رفتارهای غیرمنطقی در مورد مسائل اقتصادی	
۰/۵۱	۱- انتظارات غیرواقعی و بالای اقتصادی همسر
۰/۵۶	۲- پنهانکاری مالی
۰/۶۸	۳- عدم توافق در مورد نحوه هزینه کردن درآمدها (ولخرجی، خساست و ....)
۰/۵۵	۴- اهمیت دادن زیاد به مسائل اقتصادی
ارزش ویژه ۳/۱۰ - درصد واریانس تجمعی ۳۶/۸۳	
عامل ۶- فرزندان	
۰/۴۰	۱- تفاهم نداشتن درباره تنظیم خانواده (تعداد فرزندان و فاصله بین فرزندان)
۰/۵۷	۲- توافق نداشتن در مورد شیوه‌های رفتار با فرزندان
۰/۵۲	۳- توجه افراطی به فرزندان
۰/۵۷	۴- احساس مسئولیت نکردن در مقابل تربیت فرزندان توسط یکی از زوجین
۰/۴۶	۵- بیماری فرزندان (معلولیت، دیابت، سرطان، بیماری‌های روانی و ....)
۰/۴۱	۶- مشکلات رفتاری فرزندان (شب ادراری، فرار از خانه، اعتیاد فرزند و ....)
ارزش ویژه ۳- درصد واریانس تجمعی ۴۱/۵۰	

مقدار آزمون کایزر- مایر- اولکین ۱ برابر با ۰/۸۸، مقدار کای دو ۱۱۳۱۴/۴۰ با درجه آزادی ۲۰۱۶ بود و مقدار آزمون کرویت بارتلت، در سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار بود. لازم به ذکر است، ۱۴ گویه به دلیل بار عاملی ناکافی (کمتر از ۰/۴) و یا بار شدن بر روی عوامل نامرتب، از پرسشنامه اولیه حذف شدند. بنابراین نسخه نهایی پرسشنامه حاوی ۵۰ گویه برای سنجش موضوع تعارض است. جدول ۲ نتایج تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه راهبردهای مثبت تعارض را نشان می‌دهد. راهکار دو عاملی مناسب‌ترین روش برای توصیف گویه‌های مربوط به راهبردهای مثبت تعارض است. این دو عامل به ترتیب «راهبردهای مبتنی بر منابع فردی و درون خانوادگی» و نیز «جست‌وجوی منابع بیرونی» نام گرفتند که روی هم ۴۹/۲۷ درصد از واریانس کل پرسشنامه را تبیین می‌کردند. مقدار آزمون کایزر- مایر- اولکین برابر با ۰/۹۲، مقدار کای دو ۴۸۲۰/۶۲ با درجه آزادی ۲۵۳ بود و مقدار آزمون کرویت بارتلت، در سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار بود. لازم به ذکر است دوگویه از پرسشنامه اولیه، به دلیل بار عاملی ناکافی (کمتر از ۰/۴) حذف شد. بنابراین نسخه نهایی پرسشنامه حاوی ۲۱ گویه برای سنجش راهبردهای مثبت حل تعارض است.

جدول ۲. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه راهبردهای مثبت حل تعارض

بار عاملی	عامل
عامل ۱- راهبردهای مبتنی بر منابع فردی و درون خانوادگی	
۰/۵۸	۱- ابراز صریح و آزادانه افکار و احساسات خود
۰/۷۵	۲- گوش دادن به همسر و تلاش برای درک نقطه نظر او
۰/۷۲	۳- تلاش برای یافتن راه حل مورد رضایت دو طرف
۰/۶۷	۴- پذیرش تقصیرات و عذرخواهی کردن
۰/۶۰	۵- سعی در تلطیف جو با شوخی و خنده
۰/۶۵	۶- پذیرش طبیعی بودن اختلافات و کنار آمدن با آن
۰/۶۵	۷- کنترل خود و پرهیز از مقابله به مثل کردن
۰/۷۷	۸- انعطاف پذیری در قبال اخلاق یا رفتارهای طرف مقابل
۰/۷۴	۹- بیان دوستانه درخواست خود
۰/۷۸	۱۰- برآوردن نیازهای عاطفی طرف مقابل برای آرام کردن او
۰/۷۴	۱۱- بحث و استدلال منطقی و توأم با ملاحظت
۰/۷۳	۱۲- همفکری کردن
۰/۷۰	۱۳- فرصت دادن به طرف مقابل برای پی بردن به اشتباهات
۰/۸۱	۱۴- توجه به ویژگی‌های مثبت طرف مقابل
۰/۷۸	۱۵- پذیرش تفاوت‌های طرف مقابل
۰/۶۷	۱۶- احترام به هویت مستقل فرد
۰/۶۸	۱۷- اجازه به اختصاص وقت آزاد برای طرف مقابل به منظور پرداختن به علائق خود
ارزش ویژه ۸/۷۷- درصد واریانس تجمعی ۳۷/۸۷	
عامل ۲- جستجوی منابع بیرونی	
۰/۶۹	۱- کمک گرفتن از اعضای خانواده برای حل اختلافات
۰/۷۳	۲- گردآوری اطلاعات در مورد مشکلات سایر زوجین
۰/۷۲	۳- متقاعد کردن همسر برای مشارکت در جلسات مشاوره
۰/۵۸	۴- کسب اطلاعات از طریق مطالعه و گفتگو با افراد مطلع
ارزش ویژه ۲/۵۷- درصد واریانس تجمعی ۴۹/۲۷	

جدول ۳ نتایج تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه راهبردهای منفی تعارض را نشان می‌دهد. یک راهکار سه عاملی مناسب‌ترین روش برای توصیف گویه‌های مربوط به راهبردهای منفی تعارض است. این سه عامل به ترتیب "پرخاشگری غیرمستقیم"، "پرخاشگری مستقیم" و "رفتارهای تخریبی" نام گرفتند که روی هم ۴۴/۵۹ درصد از واریانس کل پرسشنامه را تبیین می‌کردند. مقدار آزمون کایزر-مایر-اولکین برابر با ۰/۸۹، مقدار کای دو ۵۳/۰۵۸ با درجه آزادی ۴۶۵ بود و مقدار آزمون کرویت بارتلت، در سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار بود. لازم به ذکر است که ۱۰ گویه از پرسشنامه اولیه به دلیل بار عاملی ناکافی (کمتر از ۰/۴) و یا بار شدن بر عوامل نامرتب، از پرسشنامه حذف شدند. در نسخه نهایی پرسشنامه، ۲۱ گویه، راهبردهای منفی حل تعارض را می‌سجد.

جدول ۳. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه راهبردهای منفی حل تعارض

بار عاملی	عامل
عامل ۱- پرخاشگری غیر مستقیم	
۰/۴۹	۱- محدود کردن همسر (از نظر مالی، بیرون رفتن یا دیدن بستگان یا انجام فعالیت‌های دلخواه)
۰/۵۵	۲- رها کردن وظایف روزمره و عدم همکاری در کارهای منزل
۰/۶۳	۳- ترک اتاق (با حالت قهر)
۰/۷۵	۴- ترک خانه (با حالت قهر)
۰/۵۸	۵- اجتناب از روبرو شدن یا صحبت کردن در خصوص موضوع مورد اختلاف
۰/۶۶	۶- جدا کردن تفریحات (عدم همراهی در تفریحات)

۰/۶۹	۷- شکستن اسباب و اثاثیه
۰/۶۹	۸- آسیب زدن به خود
۰/۶۷	۹- جدا کردن امور مالی از یکدیگر
۰/۴۸	۱۰- بی تفاوت شدن نسبت به موضوع مورد اختلاف
۰/۶۲	۱۱- جدا کردن محل زندگی
	ارزش ویژه ۹/۷۱- درصد واریانس تجمعی ۱۸/۸۴
	عامل ۲- پرخاشگری مستقیم
۰/۷۴	۱- انتقاد
۰/۸۲	۲- سرزنش
۰/۷۸	۳- مقصر شمردن یکدیگر
۰/۶۳	۴- کم محلی و اخم (دریغ کردن محبت و پرهیز از گفتگو)
۰/۵۴	۵- از کوره در رفتن، داد و قال، فحاشی
۰/۵۶	۶- تهدید به جدایی
۰/۴۷	۷- بد رفتاری با فرزندان به هنگام ناراحتی از همسر
	ارزش ویژه ۲/۳۹- درصد واریانس تجمعی ۳۴/۴۱
	عامل ۳- رفتارهای تخریبی
۰/۷۰	۱- روی آوردن به مصرف سیگار و مشروبات الکلی
۰/۷۳	۲- اجتناب از روابط زناشویی و یا اقدام به رابطه زناشویی پر خشونت
۰/۷۴	۳- برقراری رابطه فرازناشویی
	ارزش ویژه ۱/۷۲- درصد واریانس تجمعی ۴۴/۵۹

پس از بررسی ساختار عاملی پرسشنامه و مشخص شدن ابعاد آن، به منظور بررسی پایایی پرسشنامه، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که جدول ۴ این ضرایب را نشان می‌دهد و بیانگر این است که پرسشنامه موضوع تعارضات از پایایی قابل قبولی برخوردار است.

جدول ۴. ضریب پایایی به روش آلفای کرونباخ برای پرسشنامه موضوع تعارضات

تعداد آزمودنی‌ها	تعداد گویه‌ها	ضریب آلفا	موضوع تعارضات
۴۲۱	۲۴	۰/۹۲	تفاوت‌های فردی، نقش‌های خانوادگی و روابط بین زوجین
۴۲۱	۵	۰/۸۵	ناتوانی مالی
۴۲۱	۵	۰/۷۰	ارتباط با خانواده پدری
۴۲۱	۶	۰/۸۱	مشکلات رفتاری و شخصیتی
۴۲۱	۴	۰/۶۵	انتظارات و رفتارهای غیرمنطقی در مورد مسائل اقتصادی
۴۱۵	۶	۰/۶۱	فرزندان
۴۲۱	۵۰	۰/۹۳	کل

جدول ۵ ضرایب آلفای کرونباخ را برای پرسشنامه راهبردهای مثبت و منفی حل تعارضات نشان می‌دهد که بیانگر پایایی قابل قبولی است:

جدول ۵. ضریب پایایی به روش آلفای کرونباخ برای پرسشنامه راهبردهای مثبت و منفی حل تعارض

تعداد آزمودنی‌ها	تعداد گویه‌ها	ضریب آلفا	راهبردهای حل تعارض
۴۲۱	۱۷	۰/۹۴	راهبردهای مبتنی بر منابع فردی و درون خانوادگی
۴۲۱	۴	۰/۷۰	جستجوی منابع بیرونی
۴۲۱	۲۱	۰/۹۱	کل (راهبردهای مثبت)
۴۲۱	۱۱	۰/۸۵	پرخاشگری غیرمستقیم
۴۲۱	۷	۰/۸۱	پرخاشگری مستقیم
۴۲۱	۳	۰/۶۲	رفتارهای تخریبی
۴۲۱	۲۱	۰/۸۸	کل (راهبردهای منفی)

به منظور بررسی روایی افتراقی پرسشنامه، همبستگی آن با پرسشنامه‌های رضایت زناشویی و بی‌ثباتی زناشویی مورد بررسی قرار گرفت. انتظار می‌رفت نمرات پاسخگویان در پرسشنامه تعارضات زناشویی با رضایت زناشویی رابطه منفی (روایی واگرا) و با بی‌ثباتی زناشویی رابطه مثبت (روایی هم‌گرا) داشته باشد. جدول ۶ ضریب همبستگی پیرسون بین ابعاد پرسشنامه موضوع تعارض و متغیرهای رضایت و بی‌ثباتی زناشویی را نشان می‌دهد و بیانگر این است که میزان کلی تعارض و ابعاد آن با رضایت زناشویی رابطه منفی و با بی‌ثباتی زناشویی رابطه مثبت و معنی‌داری دارند که حاکی از روایی افتراقی پرسشنامه است.

جدول ۶. همبستگی پیرسون بین پرسشنامه موضوع تعارض و متغیرهای رضایت و بی‌ثباتی زناشویی

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱- موضوع تعارض (کل)	۱								
۲- تفاوت‌های فردی، نقش‌های خانوادگی و روابط بین زوجین	۰/۹۳**	۱							
۳- ناتوانی مالی	۰/۶۲**	۰/۵۰**	۱						
۴- ارتباط با خانواده پدری	۰/۵۸**	۰/۴۱**	۰/۳۴**	۱					
۵- مشکلات رفتاری و شخصیتی	۰/۶۹**	۰/۵۹**	۰/۴۵**	۰/۳۲**	۱				
۶- انتظارات و رفتارهای غیرمنطقی در مورد مسائل اقتصادی	۰/۴۹**	۰/۳۴**	۰/۱۷**	۰/۲۸**	۰/۳۳**	۱			
۷- فرزندان	۰/۵۳**	۰/۳۸**	۰/۳۲**	۰/۲۲**	۰/۳۶**	۰/۲۶**	۱		
۸- رضایت زناشویی	-۰/۶۰**	-۰/۵۶**	-۰/۴۸**	-۰/۴۳**	-۰/۴۱**	-۰/۲۳**	-۰/۲۷**	۱	
۹- بی‌ثباتی زناشویی	۰/۵۵**	۰/۵۲**	۰/۴۶**	۰/۳۲**	۰/۴۲**	۰/۲۲**	۰/۳۳**	-۰/۶۳**	۱

P-value** > ۰/۰۰۱

جدول ۷ بیانگر ضریب همبستگی بین راهبردهای حل تعارض و متغیرهای رضایت و بی‌ثباتی زناشویی است:

جدول ۷. همبستگی پیرسون بین راهبردهای حل تعارض و متغیرهای رضایت و بی‌ثباتی زناشویی

راهبردهای حل تعارض	متغیرها	رضایت زناشویی	بی‌ثباتی زناشویی
راهبردهای مثبت حل تعارض	راهبردهای مبتنی بر منابع فردی و درون خانوادگی	۰/۵۰**	-۰/۲۹**
	جستجوی منابع بیرونی	-۰/۴۰**	۰/۲۶**
	راهبردهای مثبت (کل)	۰/۳۶**	-۰/۲۰**
راهبردهای منفی حل تعارض	پرخاشگری غیرمستقیم	-۰/۴۹**	۰/۳۳**
	پرخاشگری مستقیم	-۰/۵۵**	۰/۴۳**
	رفتارهای تخریبی	-۰/۳۴**	۰/۴۶**
	راهبردهای منفی (کل)	-۰/۶۰**	۰/۴۷**

P-value** > ۰/۰۵ - P-value*** > ۰/۰۰۱

همان‌گونه که در جدول فوق مشاهده می‌شود، راهبردهای مبتنی بر منابع فردی و درون خانوادگی با رضایت زناشویی رابطه مثبت و با بی‌ثباتی زناشویی رابطه منفی معنی‌داری داشت. در مقابل راهبرد جست وجوی منابع بیرونی با رضایت زناشویی رابطه منفی و با بی‌ثباتی زناشویی رابطه مثبت داشت. این در حالی است که این راهبردها با یکدیگر هم‌بستگی مثبت و معنی‌داری دارند.

بحث

بررسی ساختار عاملی پرسشنامه نشان داد که اتخاذ یک راهکار ۶ عاملی مناسب‌ترین روش برای توصیف گویه‌ها در بخش موضوعات تعارض است که به ترتیب ۱- تفاوت‌های فردی، نقش‌های خانوادگی و روابط بین زوجین ۲- ناتوانی مالی ۳- چگونگی ارتباط با خانواده مبدأ ۴- مشکلات رفتاری و شخصیتی ۵- انتظارات و رفتارهای غیرمنطقی در مورد مسائل اقتصادی و ۶- فرزندان نام‌گذاری شدند. این ۶ عامل روی هم ۴۱/۵ درصد از واریانس کل پرسشنامه را تبیین می‌کردند. گویه‌های مربوط تفاوت‌های فردی، نقش‌های خانوادگی و روابط بین زوجین در کنار هم عامل یک را تشکیل دادند که بخش قابل توجهی از واریانس پرسشنامه (۱۴/۹۳) را تبیین می‌کرد. با توجه به اینکه در این بخش از پرسشنامه، میزان تعارض در هر یک از حوزه‌های ذکر شده مورد سؤال قرار گرفته است، نمره کلی این بخش از پرسشنامه می‌تواند به‌عنوان شاخصی از میزان کلی تعارض زناشویی در نظر گرفته شود. بررسی ضریب همبستگی پیرسون بین نمرات این بخش از پرسشنامه و شاخص‌های رضایت و بی‌ثباتی زناشویی نیز حاکی از وجود همبستگی قوی بین نمرات این بخش از پرسشنامه با پرسشنامه‌های رضایت و بی‌ثباتی زناشویی بود. این یافته‌ها به‌طور کلی حاکی از پایایی و روایی این بخش از پرسشنامه است.

به‌عقیده‌ی اوایل^۱ (۱۹۷۹) تعارض می‌تواند ریشه در عوامل فردی و خانوادگی مانند خصوصیات رفتاری، اخلاقی، نظام‌های ارزشی افراد و روابط خانوادگی؛ عوامل ساختاری مانند عدم توافق بر ساختارها، اهداف، معیارهای عملکرد، شیوه‌های تصمیم‌گیری، قوانین و مقررات و یا عوامل ارتباطی مانند عدم درک پیام، پیچیدگی معانی پیام‌ها، اختلاف در مجاری ارتباطی و نظایر آن داشته باشد. آماتو و راجرز^۲ (۱۹۹۷) در یک مطالعه طولی، تعدادی از موضوعات تعارض را شناسایی کرده‌اند که می‌تواند احتمال طلاق را پیش‌بینی کنند. برخی از این موضوعات شامل نابرابری، هزینه کردن نادرست منابع مالی، مصرف الکل و داروهای مخدر، رشک و حسادت، دمدمی مزاج بودن و بدخلقی بودند. همچنین پاپ و همکاران^۳ (۲۰۰۹) در بررسی موضوعاتی که در هنگام تعارض مورد بحث قرار می‌گیرند، موضوعاتی را شناسایی کرده‌اند که عبارتند از عادات، بستگان، اوقات فراغت، پول، دوستان، کار، امور روزانه، فرزندان، خصوصیات شخصیتی، صمیمیت، تعهد و تعاملات.

در مورد راهبردهای مثبت حل تعارض، نتایج بیانگر این بود که راهکار دو عاملی توصیف مناسبی از گویه‌های پرسشنامه به دست می‌دهد. عامل یک که ۱۷ گویه است و در برگرفته راهبردهای مثبت فردی نظیر کنترل خود، بحث و استدلال منطقی و توأم با ملاحظت و نیز راهبردهای همکارانه نظیر تلاش برای یافتن راه‌حل مورد رضایت طرفین و هم‌فکری کردن بود، «راهبردهای مبتنی بر منابع فردی و درون خانوادگی» نام‌گذاری شد. عامل ۲ که گویه‌هایی نظیر جست‌وجوی کمک‌های حرفه‌ای، کسب اطلاعات در مورد مشکلات سایر زوجین و کمک گرفتن از والدین و بستگان را دربرمی‌گرفت، «جست‌وجوی منابع بیرونی» نام‌گذاری شد. این دو عامل بر روی هم ۴۹/۲۷ درصد از واریانس گویه‌های مربوط به راهبردهای مثبت را تبیین می‌کردند. بررسی ضریب پایایی این بخش از پرسشنامه نیز حاکی از پایایی رضایت‌بخش ابعاد و نمره کلی بود. راهبردهای مبتنی بر منابع فردی و درون خانوادگی با رضایت زناشویی رابطه مثبت قوی و با بی‌ثباتی زناشویی رابطه منفی داشت. راهبردهای مبتنی بر منابع فردی و درون خانوادگی، با فرایند حل تعارض همکارانه هیتلر (۲۰۱۴) مانند خودتنظیمی هیجانی و تکنیک‌های مدیریت خشم، گفت‌وگوی همکارانه و توأم با نزاکت و شنیدن دقیق و ایجاد یک راه‌حل برد-برد هم‌سو است. به عقیده هیتلر (۲۰۱۴) از بین روش‌های حل تعارض، تنها روش همکارانه منجر به آرامش و رضایت زناشویی می‌شود. علاوه

1. Wile

2. Amato & Rogers

3. Papp, Cummings & Goeke Morey

براین در مقیاس تاکتیک‌های تعارض، استدلال به‌عنوان یک راهبرد مثبت حل تعارض در نظر گرفته شده که می‌تواند راهبردی مثبت در نظر گرفته شود.

در این بررسی، بعد جست‌وجوی منابع بیرونی روابط غیرمنتظره‌ای با شاخص‌های رضایت و بی‌ثباتی داشت؛ به طوری که جست‌وجوی منابع بیرونی، با رضایت زناشویی رابطه منفی قوی و با بی‌ثباتی زناشویی رابطه مثبت و معنی‌دار داشت. هر چند جست‌وجوی منابع بیرونی در ادبیات تعارض چندان مورد توجه واقع نشده است، اما در ادبیات مقابله به‌عنوان یکی از راهبردهای مؤثر و مسئله‌مدار مقابله مورد توجه قرار گرفته است. جست‌وجوی حمایت اجتماعی به‌عنوان یک راهبرد مسئله‌مدار و سازنده در نظر گرفته شده است (گوتیرز و همکاران^۱، ۲۰۰۷). جست‌وجوی حمایت اجتماعی بعد ۳ در پرسشنامه راهبردهای مقابله‌ای است که توسط کارور و همکاران^۲ (۱۹۸۹) تدوین شد که برای کسب راهنمایی یا تخلیه هیجانی انجام می‌شود. جست‌وجوی حمایت اجتماعی نوعی راهبرد مقابله‌ای است که شامل یافتن دوستان، خویشان یا افراد دیگر برای کسب حمایت عاطفی، ملموس یا اطلاعاتی است (لپورو همکاران^۳، ۱۹۹۶). به احتمال زیاد وجود رابطه منفی بین جست‌وجوی منابع بیرونی و رضایت زناشویی و رابطه مثبت آن با بی‌ثباتی زناشویی، می‌تواند به این دلیل باشد که عمدتاً زوجین زمانی در صدد جست‌وجوی حمایت حرفه‌ای و اجتماعی برمی‌آیند که مشکلی جدی در رابطه زناشویی خود احساس می‌کنند و بنابراین وجود رابطه بین جست‌وجوی منابع بیرونی و رضایت و بی‌ثباتی زناشویی به این معنی نیست که این راهبرد به رضایت زناشویی پایین یا بی‌ثباتی زناشویی منجر می‌شود بلکه بیشتر به این معنی است که افراد دارای رضایت زناشویی پایین و یا بی‌ثباتی زناشویی، بیشتر به دنبال جلب حمایت‌های بیرونی هستند.

بررسی گویه‌های مربوط به راهبردهای منفی زوجین، حاکی از آن بود که یک راهکار سه عاملی بهترین شیوه برای توصیف گویه‌های مربوط به راهبردهای منفی است. راهبرد یک که گویه‌هایی نظیر رها کردن وظایف روزمره و عدم همکاری در کارهای منزل، ترک خانه با حالت قهر، اجتناب از روبرو شدن یا صحبت کردن در خصوص موضوع مورد اختلاف را شامل می‌شد، «پرخاشگری غیرمستقیم» نامیده شد. بعد دو که شامل گویه‌هایی نظیر انتقاد، سرزنش، مقصر شمردن هم‌دیگر و از کوره در رفتن، داد و قال و فحاشی را شامل می‌شد، «پرخاشگری مستقیم» نام‌گذاری شد. بعد ۳ که شامل روی آوردن به مصرف سیگار و مشروبات الکلی، اجتناب از روابط زناشویی و یا اقدام به رابطه زناشویی پر خشونت و برقراری رابطه‌ی فرا زناشویی بود، «رفتارهای تخریبی» نام‌گذاری شد. پرخاشگری غیرمستقیم شامل بیان ناراحتی و عصبانیت بدون هدف قرار دادن طرف مقابل است درحالی‌که در پرخاشگری مستقیم، طرف مقابل مخاطب قرار می‌گیرد. با این حال هدف هردوی این روش‌ها خاتمه دادن تعارض به نفع شخص پرخاشگر است. درحالی‌که در رفتارهای تخریبی، به نظر می‌رسد تعارض از علت وجودی خود جدا شده و کانون خانواده را مورد تهدید قرار می‌دهد. این ۳ عامل بر روی هم ۴۴/۵۹ درصد از واریانس پرسشنامه راهبردهای منفی را تبیین می‌کردند. بررسی رابطه راهبردهای منفی حل تعارض با شاخص‌های رضایت زناشویی و بی‌ثباتی زناشویی، بیانگر این است که هر سه راهبرد با رضایت زناشویی رابطه منفی و با بی‌ثباتی زناشویی رابطه مثبت معنی‌داری داشتند.

درحالی‌که در راهبردهای مثبت حل تعارض هدف دستیابی به راه‌حل برد-برد است، راهبردهای منفی شامل راه‌حل‌های برد-باخت و یا باخت-باخت است. به نظر می‌رسد راهبردهای منفی به‌دست آمده در پژوهش حاضر مشابه راهبرد تسلط است که توسط هیتلر (۲۰۱۴) معرفی شده است. گرهارد و سنی‌ویند (۲۰۰۲) سبک‌های حل تعارض را بر رضایت زناشویی و سلامت، تداوم و کیفیت ازدواج مؤثر دانسته‌اند (گرینه^۴، ۲۰۰۵). علاوه بر این، اینفانته و همکاران^۵ (۱۹۸۴) دریافته‌اند مهارت ارتباطی می‌تواند مسیر درگیری‌ها را به گفت‌وگوی سازنده درباره موضوع هدایت کند درحالی‌که فقدان آن منجر به حملات شخصی می‌شود. در مجموع، نتایج این مطالعه نشان داد که راهبردهای منفی حل تعارض با رضایت زناشویی رابطه منفی و با بی‌ثباتی

1. Gutierrez, Peri, Torres, Caseras, & Valdes
 2. Carver, Scheier, & Weintraub
 3. Lepore, Silver, Wortman, & Wayment
 4. Greene
 5. Infante, Trebing, Shepherd & Seeds

زناشویی رابطه مثبت دارند. تأثیر منفی راهبردهای ناکارآمد حل تعارض بر زندگی مشترک در پژوهش‌های قبلی نیز مورد تأیید قرار گرفته است.

نتیجه‌گیری

باتوجه به نتایج تحلیل عاملی و وجود هم‌بستگی بالا بین ابزار فعلی و ابزارهای مربوط به رضایت و بی‌ثباتی زناشویی، می‌توان نتیجه گرفت "پرسشنامه تعارضات زناشویی" از کفایت روان‌سنجی لازم برای سنجش تعارضات زناشویی در خانواده‌های ایرانی برخوردار است و می‌تواند برای مقاصد پژوهشی و بالینی به کار گرفته شود. از آنجا که این ابزار تعارضات زناشویی، با بررسی نمونه‌ای بومی طراحی شده است، به پژوهشگران فعال در حوزه خانواده توصیه می‌شود ابزار حاضر را جهت سنجش تعارضات زناشویی به کار گرفته و در نمونه مورد بررسی خود اعتبار آن را مورد واریسی مجدد قرار دهند. از طرفی با توجه به اینکه پاسخگویان شرکت کننده در پژوهش حاضر زوج نبودند، در شرایط انجام پژوهش روی زوجین، بررسی این مطلب که راهبردهای حل تعارض کدامیک از زوجین (زن یا مرد) در پیش‌بینی پیامدها مؤثرتر است، می‌تواند مورد توجه پژوهشگران قرار گیرد. بررسی روایی ملاکی ابزار نیز می‌تواند شواهد بیشتری در مورد میزان کارآمدی آن به دست دهد. به‌عنوان مثال مقایسه زوجین در آستانه طلاق و زوجین عادی می‌تواند یافته‌های بالارزشی در مورد توانایی ابزار برای تمیز بین زوجین مشکل‌دار و زوجین عادی فراهم کند. مشاوران و روان‌درمانگران خانواده می‌توانند از این ابزار به‌عنوان ابزار غربالگری ابتدایی جهت شناسایی موضوعات تعارض رایج در مراجعان استفاده کرده و همزمان میزان اثربخشی ابزار را مورد ارزیابی و بررسی قرار دهند. این احتمال وجود دارد که راهبردهای تعارض از طریق تأثیرگذاری بر میزان تعارض به پیامدهای مثبت یا منفی برای بهزیستی و سلامت خانواده‌ها و فرزندان بیانجامد. بنابراین، در نظر گرفتن راهبردهای حل تعارض به‌عنوان متغیر پیشاپند و میزان کلی تعارض به‌عنوان متغیر واسطه می‌تواند موضوع پژوهشی مناسبی برای بررسی پیامدهای تعارض باشد.

یکی از محدودیت‌های این پژوهش، عدم امکان گردآوری اطلاعات از هر دو زوج (زن و شوهر) برای مقایسه راهبردهای حل تعارض بود. این امر به دلیل دشواری در دسترسی هم‌زمان به هر دو همسر و عدم تمایل یا همکاری برخی از شرکت‌کنندگان در ارائه اطلاعات مشترک رخ داد. در بسیاری از موارد، تنها یکی از زوجین (اغلب زنان) برای مشاوره مراجعه می‌کردند یا تمایل به شرکت در پژوهش داشتند. در برخی موارد، جلب رضایت همسران برای تکمیل پرسشنامه یا مصاحبه دشوار بود که منجر به عدم امکان مقایسه راهبردهای حل تعارض بین زنان و مردان شد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده‌اند و این موضوع مورد تأیید همه آنهاست.

مشارکت نویسندگان

در این مطالعه نرگس عرب مقدم و بهنام جمشیدی سلوکلو مسئولیت نگارش و انتشار مقاله را بر عهده دارند.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

حامی مالی

این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی است که به حمایت جهاد دانشگاهی تدوین و اجرا شده است.

سپاسگزاری

بدین‌وسیله از اعضای محترم شورای علمی گروه علوم رفتاری جهاددانشگاهی فارس سرکار خانم دکتر مریم سروش، جناب آقای دکتر بیژن خواجه نوری، سرکار خانم دکتر راضیه شیخ‌الاسلامی، و جناب آقای دکتر مسعود ماجدی که در انجام این طرح از هیچ کمک علمی فروگذار نکردند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع

- آسوده، محمدحسین (۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر ازدواج موفق از دیدگاه زوجین خوشبخت. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره خانواده: دانشگاه تهران، تهران.
- اصغری، فرهاد و قاسمی جوبنه، رضا (۱۳۹۳). بررسی رابطه‌ی بین هوش اخلاقی و گرایش‌های مذهبی با رضایت زناشویی در معلمان متأهل. فصلنامه مشاوره و روان‌درمانی خانواده، ۴(۱)، ۶۵-۸۴.
- اصغری، فرهاد؛ صادقی، عباس؛ زارع خاکدوست، سمیه؛ و انتظاری، مرجان (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین طحوااره های ناسازگار با تعارض زناشویی و بی‌ثباتی در بین زوجین متقاضی طلاق و زوجین عادی، دو فصلنامه آسیب‌شناسی، مشاوره و غنی‌سازی خانواده، ۱، ۵۸-۴۶.
- ثنایی، باقر (۱۳۷۹). مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج. تهران: انتشارات بعثت.
- رفیعی، سحر، حاتمی، ابوالفضل، و فروغی، علی اکبر. (۱۳۹۰). رابطه بین طحوااره های ناسازگاران اولیه و سبک دلبستگی در زنان دارای خیانت زناشویی. زن و جامعه (جامعه‌شناسی زنان)، ۲(۱۲) (مسلسل ۵)، ۲۱-۳۶.
- کرسول، جان و پلانو کلارک، ویکی (۱۳۹۰). روش‌های پژوهش ترکیبی. مترجمان: علیرضا کیامنش و جاوید سربابی. تهران: انتشارات آبیژ.
- گلاسر، ویلیام (۱۳۹۰). تئوری انتخاب، مترجم: علی‌صاحبی، انتشارات سایه سخن.
- نظری، علی‌محمد؛ صاحب‌دل، حسین و اسدی، مسعود (۱۳۸۹). بررسی ارتباط بین سبک‌های دلبستگی و میزان بی‌ثباتی ازدواج در زنان و مردان متأهل. زن و مطالعات خانواده، ۲(۸)، ۱۱۵-۱۲۵.
- هوشمند، رودابه، احمدی، خدابخش؛ و کیامنش، علیرضا (۱۴۰۰). شناسایی و سنجش عوامل محوری و پیرامونی تعارضات زناشویی در جمعیت فارسی‌زبان (مطالعه ترکیبی). فصلنامه خانواده‌درمانی کاربردی، ۴(۸)، ۴۰۶-۳۸۳.

<https://doi.org/10.22034/aftj.2022.302788.118>

References

- Amato, P. R. & Rogers, S. J. (1997). A longitudinal study of marital problems and subsequent divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 59: 612–624. <https://doi.org/10.2307/353949>
- Asoudeh, M. H. (2010). *Factors influencing successful marriage from the perspective of happy couples*. Master's thesis in Family Counseling, University of Tehran, Tehran. (in Persian).
- Asghari, F., & Ghasemi Joubaneh, R. (2014). Examining the relationship between moral intelligence and religious tendencies with marital satisfaction among married teachers. *Family Counseling and Psychotherapy Quarterly*, 4(1), 65–84. (in Persian). SID.
- Asghari, F., Sadeghi, A., Zarei Khakdoost, S., & Entezari, M. (2015). The relationship between maladaptive schemas, marital conflict, and instability among couples seeking divorce and ordinary couples. *Semiannual Journal of Family Pathology, Counseling, and Enrichment*, 1, 46–58. (in Persian).
- Aye, E. N., Akaneme, I. N., Adimora, E. D., Offorka, T. O., Robinson, A., Nwosu, Patience O., & Ngozi, F. (2016). Family conflict and managing strategies: implication for understanding emotion and power struggles. *Global Journal of Psychology Research: New Trends and Issues*, 6(3), 148-159. <https://doi.org/6.10.18844/gjpr.v6i3.1454>
- Birditt, K. S., Brown, E., Orbuch, T. L., & McIlvane, J. M. (2010). Marital conflict behaviors and implications for divorce over 16 years. *Journal of Marriage and Family*, 72(5), 1188-1204. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00758.x>
- Bowen, M. (1978). *Family Therapy in Clinical Practice*. New York. Jason Aronson, Inc.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Sadness and depression*. New York: Basic Books.
- Broderick, C. B. (1993). *Understanding Family Process: Basics of family systems theory*. Sage Publications, Inc.
- Carver, C. H., Scheier, M. F., & Weintraub, J. K. (1989). Assessing coping strategies: A theoretically based approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(2), 267–283. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.56.2.267>
- Creswell, J., & Plano Clark, V. (2011). *Mixed Methods Research*. (Translators: Alireza Kiamanesh & Javid Sarai). Tehran: Aijj Publishing. (in Persian).
- Edwards, John N., Johnson, David R., & Booth, Alan (1987). Coming apart: A prognostic instrument of marital breakup. *Family Relations*, 168-170. <https://doi.org/10.2307/583948>.
- Firestone, Robert W. (1987). Destructive effects of the fantasy bond in couple and family relationships. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 24(2), 233. <https://doi.org/10.1037/h0085709>
- Fowers, Blaine J. & Olson, David H. (1989). ENRICH Marital Inventory: A Discriminant Validity and Cross-Validity Assessment. *Journal Marital and Family Therapy*. 15, 65-79. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.1989.tb00777.x>.
- Glasser, W. (2011). *Choice Theory* (Transl. Ali Sahebi). Tehran: Saye Sokhan Publications. (in Persian).
- Gaffal, M. (2010). Grounds for Divorce. In *Psychosocial and Legal Perspectives of Marital Breakdown* (pp. 1-46). Springer Berlin Heidelberg. <https://doi.org/10.1007/978-3-642-13896-6>.

- Gottman, J. M. (1994). *What predicts divorce? The relationship between marital processes and marital outcomes*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc. <https://doi.org/10.4324/9781315806808>
- Gottman, J. M. & Driver, J. L. (2005). Dysfunctional marital conflict and every day marital interaction. *Journal of Divorce & Remarriage*, 43 (3/4), 63-77. https://doi.org/10.1300/J087v43n03_04
- Greene, Rebecca. S. (2005). *A contextual Model of Conflict in Marriage*. Doctoral dissertation, Texas Tech University.
- Gutiérrez, F., Peri, J. M., Torres, X., Caseras, X., & Valdés, M. (2007). Three dimensions of coping and a look at their evolutionary origin. *Journal of Research in Personality*, 41(5), 1032-1053. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2007.01.006>
- Hazan, C. & Shaver, P, R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process, *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511 – 524.
- Heitler, S. (2014). The role of conflict resolution in personal peacefulness. In Gregory K. Sims, Linden L. Nelson, & Mindy R. Puopolo (Eds.), *Personal Peacefulness: Psychological Perspectives* (pp. 241–270). Springer Science & Business Media. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-9366-2_10.
- Hooshmandi, R., Ahmadi, KH., & Kiamanesh, A. (2021). Measuring the key and peripheral factors of marital conflicts in the Persian Identification and Assessment of the Central and Peripheral Factors of Marital Conflict in the Persian-Speaking Population (A Mixed-Methods Study) language population of Iran. *Applied Family Therapy Quarterly*, 4(8), 383–406. (in Persian). <https://doi.org/10.61838/kman.aftj.2.4.19>.
- Infante, Dominic A., Trebing, J. David, Shepherd, E. Patricia. A, & Seeds, Dale. E. (1984). The relationship of argumentativeness to verbal aggression. *The Southern Speech Communication Journal*, 50, 67-77. <https://doi.org/10.1080/10417948409372622>.
- Johnson, S. M. (2009). Attachment theory and emotionally focused therapy for individuals and couples: Perfect partners. In J. H. Obegi & E. Berant (Eds.), *Attachment theory and research in clinical work with adults* (pp. 410–433). The Guilford Press.
- Kerig, P. K. (1996). Assessing the links between interparental conflict and child adjustment: The conflicts and problem-solving scales. *Journal of Family Psychology*, 10(4), 454. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.10.4.454>.
- Kessler, R.C., & McLeod, J.D. (1984). Sex differences in vulnerability to undesirable life events. *American Sociological Review*, 620-631. <https://doi.org/10.2307/2095420>
- Kurdek, Lawrence A. (1994). Conflict resolution styles in gay, lesbian, heterosexual nonparent, and heterosexual parent couples. *Journal of Marriage and the Family*, 56, 3, 705-722. <https://doi.org/10.2307/352880>.
- Leggett, D. G., Roberts-Pittman, B., Byczek, S., & Morse, D. T. (2012). Cooperation, conflict, and marital satisfaction: Bridging theory, research, and practice. *The Journal of Individual Psychology*, 68(2), 182-199.
- Lepore, S. J., Silver, R. C., Wortman, C. B., & Wayment, H. A. (1996). Social constraints, intrusive thoughts, and depressive symptoms among bereaved mothers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(2), 271–282. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.70.2.271>

- Lulofs, R.S. & Cahn, D.D. (2000). *Conflict: from Theory to Action*. Second Edition: Allyn & Bacon
- Markman, Howard J., Stanley, Scott M., & Blumberg, S. L. (2010). *Fighting for your Marriage: A deluxe revised edition of the classic best-seller for enhancing marriage and preventing divorce*. John Wiley & Sons
- McLeod, J. M., & Chaffee, Steven H. (1972). The construction of social reality. In S. Tedeschi (Ed), *The Social Influence Process*, 50-59. <https://doi.org/10.4324/9781315134970>
- Minuchin, S. (1974). *Families and family therapy*. Massachusetts. Cambridge. Harvard University Press.
- Nazari, A.M., Sahebdel, H., & Asadi, M. (2010). Investigation the relationship between attachment styles and degree of marital instability among the married females and men. *Woman and Family Studies*, 2(8), 115–125. (in Persian).
- Noller, P. & Fitzpatrick, M. A. (1993). *Communication in Family Relationships*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall. ISBN: 978013301 7489.
- Olson, D. H. (2000). Circumplex model of marital and family systems. *Journal of Family Therapy*, 22(2), 144-167. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.00144>
- Papp, L. M., Cummings, E. M., & Goeke Morey, M. C. (2009). For richer, for poorer: Money as a topic of marital conflict in the home. *Family Relations*, 58(1), 91-103. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2008.00537.x>
- Rafiee, S., Hatami, A., & Foroughi, A.A.(2011). Relationship between early maladaptive schemas and attachment styles in women with infidelity. *Woman and Society (Sociology of Women)*, 12(5), 21–36. (in Persian)
- Raush, Harold L., Barry, William A., Hertel, Richard K., & Swain, Mary A. (1974). *Communication conflict and marriage*. Jossey-Bass.
- Samani, S. (2008). Validity and reliability of family process and family content scale. *Paper presented in the xxix international congress of psychology*, 20-25. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.10.446>
- Sanaei, B. (2000). *Scales for assessing Family and Marriage*. Tehran: Besat Publications. (in Persian).
- Straus, Murray A. (1979). Measuring intrafamily conflict and violence: The Conflict Tactics Scales. *Journal of Marriage and the Family*, 41, 75-88. <https://doi.org/10.2307/351733>
- Straus, Murray A., Hamby, Sherry. L., Boney-McCoy, Sue., & Sugarman, David Bruce (1996). The Revised Conflict Tactics Scales (CTS2). *Journal of Family Issues*, 17(3),283-316. <https://doi.org/10.1177/01925 1396017003001>
- Thoits, P. A. (1983). Multiple identities and psychological well-being: A reformulation and test of the social isolation hypothesis. *American Sociological Review*, 174-187. <https://doi.org/10.2307/2095103>
- Wile, D. B. (1979). An Insight Approach to Marital Therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*, 5(4), 43–52. <https://doi.org/10.1111/j.1752-606.1979.tb01280.x>